

СИСТЕМОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

STRATEGIC ROLE OF RAIL TRANSPORT ENTERPRISES LOGISTIC POTENTIAL

Ольга ЛЕВЧЕНКО,
Державний економіко-технологічний
університет транспорту, Київ

OIha LEVCHENKO,
State Economy and Technology University
of Transport, Kyiv

На сьогодні триває реалізація програми реформування залізничного транспорту України, в результаті чого значно підвищується конкурентоспроможність національних залізничних підприємств на ринку транспортних послуг. З огляду на те, що залізничний транспорт України є провідною підгалуззю в транспортно-дорожньому комплексі країни, який забезпечує понад 82% вантажних і майже 43% пасажирських перевезень, здійснюваних усіма видами транспорту (крім трубопровідного), реалізація зазначеної програми сприяє економічному зростанню в країні. Це підвищує актуалізацію проблеми забезпечення ефективності економічної діяльності підприємств залізничного транспорту, розв'язання якої вимагає ґрунтовних досліджень потенціалу підприємства, у тому числі й логістичного, з'ясування ролі логістичного потенціалу в загальному потенціалі підприємства.

Метою дослідження є визначення ролі логістичного потенціалу в забезпеченні підвищення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту на ринку транспортних послуг.

Не існує загальноприйнятої структури потенціалу підприємства, тому, визначаючи складові логістичного потенціалу на підприємствах залізничного транспорту, необхідно враховувати специфіку галузі, а саме велику кількість контрагентів, споживачів, посередників, значну площу обслуговування підприємствами залізничного транспорту, значний ступінь зносу основних засобів, недостатньо високий технологічний рівень, переважно державну форму власності тощо.

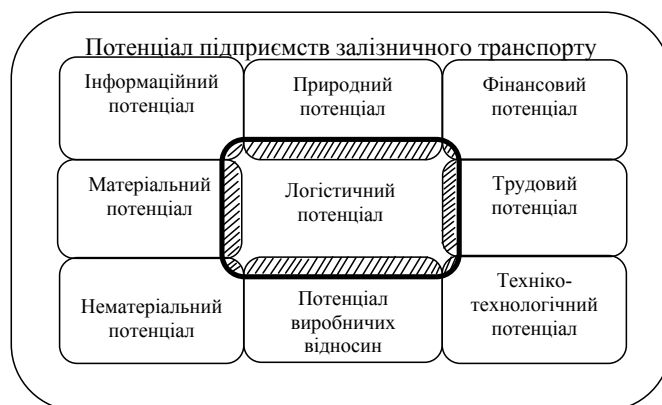
Формування загального потенціалу підприємства є досить проблемним, оскільки сам потенціал підприємства – це складна економічна система. Для досягнення максимального ефекту від його використання необхідно оптимально формувати кожну його структурну складову. Це, безумовно, складне теоретичне і практичне завдання, однак без його розв'язання підприємство не досягне стабільності розвитку та не забезпечить необхідного зростання конкурентоспроможності на транспортному ринку [1; 2; 3].

До складу загального потенціалу підприємств залізничного транспорту входить велика кількість видів потенціалу, таких як: інформаційний, природний, фінансовий, матеріальний, логістичний, трудовий, нематеріальний, виробничих відносин, техніко-технологічний. Кожний із зазначених видів потенціалу має особливий вплив на кінцевий результат діяльності підприємств залізничного транспорту і його конкурентоспроможність, а також на межі економічного зростання та структурного розвитку всього підприємства.

Логістичному потенціалу належить особливе місце у потенціалі будь-якого підприємства залізничного транспорту. Це пояснюється тим, що підприємства залізничного транспорту, які здійснюють вантажні перевезення, виконують велику кількість різних робіт (як основних, так і допоміжних). Це визначає специфіку кожного підприємства, яка має вплив на складові всіх видів потенціалу підприємства.

Логістичний потенціал об'єднує всі види потенціалів підприємства у єдине ціле завдяки тому, що окремі елементи кожного з потенціалів (інформаційного, матеріального, нематеріального, природного, виробничих відносин, техніко-технологічного, фінансового) входять як елементи й до складу логістичного потенціалу. Отже, логістичному потенціалу підприємства залізничного транспорту притаманна системоутворююча роль. Схематично місце логістичного потенціалу у загальному потенціалі залізничного підприємства наведено на **рис. 1**.

Рис. 1. Місце логістичного потенціалу в загальному потенціалі підприємств залізничного транспорту

Зазначене обумовлює необхідність аналізу складових логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту, які одночасно є й складовими інших потенціалів.

«Перетинання» логістичного та інформаційного потенціалів обумовлює існування інформаційної складової в логістичному потенціалі.

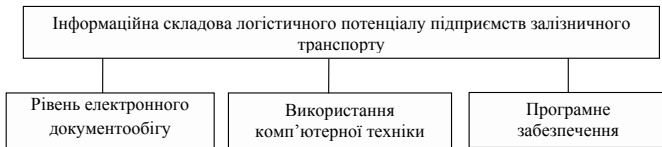
На сьогодні інформаційна складова в логістичному потенціалі підприємств залізничного транспорту відіграє важливу роль, оскільки раціональне використання потенціалу неможливе без відповідного інформаційного забезпечення, єдності організаційно-технічних та інформаційних можливостей,

Статтю присвячено визначенню ролі логістичного потенціалу в забезпеченні ефективної діяльності підприємств залізничного транспорту. Досліджено системоутворюючу роль логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту. Виявлено місце логістичного потенціалу в загальному потенціалі підприємств залізничного транспорту та розглянуто його складові.

The article is devoted to defining the role of logistics potential in ensuring the efficient operation of rail transport. It is investigated the strategic role of logistic potential of rail transport enterprises. The importance of logistic potential within the overall capacity of railway potential is revealed and its components are investigated.

які забезпечують підготовку й прийняття управлінських рішень та впливають на характер (специфіку) виробництва через збирання, зберігання, обробку та поширення інформаційних ресурсів. До структури інформаційної складової логістичного потенціалу слід включати рівень електронного документообігу, використання комп'ютерної техніки, програмне забезпечення тощо (рис. 2).

Рис. 2. Елементи інформаційної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

Рівень комп'ютеризації на підприємствах залізничного транспорту досягає 100%, проте діяльність здійснюється на застарілій комп'ютерній техніці.

«Перетинання» логістичного та природного потенціалів обумовлює наявність природної складової в логістичному потенціалі. Врахування природної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту в потенціалі підприємства дозволить підвищити ефективність стратегічного планування, забезпечити ефективне планування майбутнього розвитку підприємств залізничного транспорту.

Виходячи зі специфічних особливостей залізничного транспорту до структури природної складової логістичного потенціалу необхідно включити кліматичні умови, рельєф місцевості, демографію, склад екологічного середовища (рис. 3).

Рис. 3. Елементи природної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

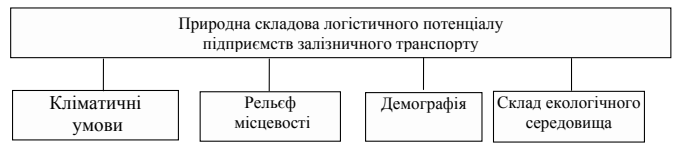

Нематеріальна складова логістичного потенціалу обумовлена «перетинанням» нематеріального та логістичного потенціалів у загальному потенціалі підприємств залізничного транспорту. Нематеріальну складову логістичного потенціалу пропонуємо розглядати як один із компонентів логістичного потенціалу й таку, що має значний вплив на умови розвитку підприємства. Це пов'язано з тим, що в ринкових умовах розвиток та використання нематеріальних ресурсів суттєво впливає на кінцеві показники діяльності підприємства.

До складу нематеріальної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту доцільно включити наступні елементи: майнові права, інтелектуальну власність, відкладені витрати та гудвіл (рис. 4).

На підприємствах залізничного транспорту нематеріальна складова як нематеріального, так і логістичного потенціалів майже не використовується. Це пов'язано зі значною часткою підприємств із державною формою власності в загальній кількості залізничних підприємств, недосконалістю законодавчої бази та невизначеною роллю нематеріальної складової у формуванні прибутків підприємств залізничного транспорту.

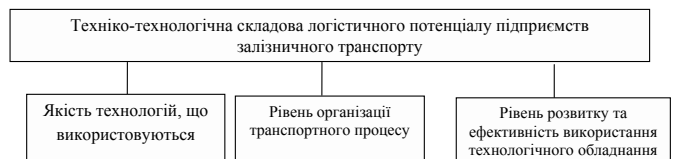
Рис. 4. Елементи нематеріальної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

«Перетинання» логістичного та матеріального потенціалів підприємств залізничного транспорту обумовлює наявність матеріальної складової в логістичному потенціалі підприємства.

Матеріальна складова логістичного потенціалу, яка одночасно є й складовою логістичного потенціалу, складається із таких елементів, як наявність необхідного обладнання, використання оборотних засобів, підтримка основних засобів на належному рівні (рис. 5).

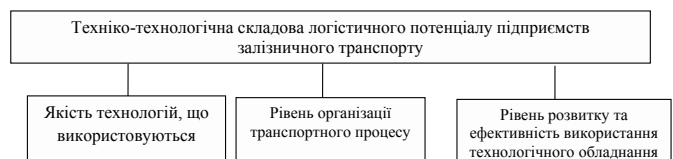
Рис. 5. Елементи матеріальної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

До основних засобів на підприємствах залізничного транспорту належать рухомий склад, земельні ділянки, будинки, споруди, прилади тощо, до оборотних – запаси матеріалів, палива, виробничий та побутовий інвентар, грошові ресурси тощо.

Техніко-технологічна складова логістичного потенціалу обумовлена «перетинанням» логістичного й техніко-технологічного потенціалів на підприємствах залізничного транспорту. Основу техніко-технологічної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту, на нашу думку, становлять три основні компоненти: якість технологій, що використовуються, рівень організації транспортного процесу, рівень розвитку та ефективність використання технологічного обладнання (рис. 6).

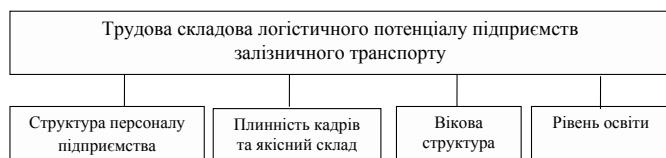
Рис. 6. Елементи техніко-технологічної складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

Розвиток цієї складової логістичного потенціалу ускладнюється невідповідністю техніки, технологій та організації транспортного процесу міжнародним стандартам, що зменшує ефективність діяльності підприємств залізничного транспорту.

Трудовий потенціал підприємств залізничного транспорту є одним з основних елементів потенціалу підприємств і відображає можливість участі робочої сили у виробничому процесі з урахуванням її можливостей. Окремі елементи трудового потенціалу є також елементами й логістичного потенціалу, тому в логістичному потенціалі є трудова складова, елементи якої зображені на рис. 7.

Рис. 7. Елементи трудової складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

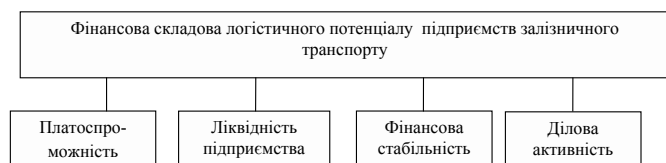

До елементів трудової складової логістичного потенціалу, на нашу думку, необхідно віднести структуру персоналу підприємства, плинність кадрів, рівень освіти та вікову структуру.

До якісних характеристик елементів трудової складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту також можна віднести моральність і мораль, інтелект, навички, кваліфікацію і досвід працівників.

Фінансова складова логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту, яка існує завдяки «перетинанню» логістичного й фінансового потенціалів, є однією з важливих частин потенціалу підприємства. Зважаючи на високу динамічність ринкового середовища, динамізацію економічних циклів на сучасному етапі розвитку [4], важливими елементами фінансової складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту є ліквідність, платоспроможність, фінансова стабільність та ділова активність підприємств залізничного транспорту (рис. 8).

Рис. 8. Елементи фінансової складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

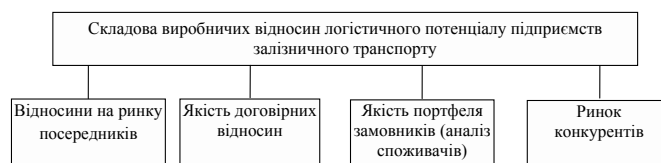

Ліквідність підприємства являє собою мобільність його активів, спроможність погашати свої боргові зобов'язання [5]. Платоспроможність – це здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої кредиторські зобов'язання. Ділова активність характеризується швидкістю обертання його фінансових ресурсів [6]. Фінансова стабільність – це стан майна підприємства, що гарантує йому платоспроможність [6]. Фінансова складова на підприємствах залізничного транспорту, як і будь-якого транспортного підприємства, враховуючи нинішню ситуацію в країні, перебуває в стані, який повною мірою не відповідає потребам галузі.

Дотепер у науковій літературі у структурі загального потенціалу не враховувався потенціал виробничих відносин. Проте для підприємств залізничного транспорту, які здійснюють перевезення вантажів, цей потенціал відіграє значущу роль, оскільки діяльність підприємств залізничного транспорту безпосередньо залежить від підприємств вантажоутворюючих галузей економіки. Підприємства залізничного транспорту конкурують з іншими транспортними підприємствами за потенційні обсяги перевезення вантажів. Тому від того, які виробничі відносини складаються між підприємствами залізничного транспорту і підприємствами вантажоутворюючих галузей, будуть залежати обсяги вантажних залізничних перевезень. «Перетинання» логістичного потенціалу з потенціалом виробничих відносин обумовлює наявність складової виробничих відносин у логістичному потенціалі підприємств залізничного транспорту.

До елементів складової виробничих відносин логістичного потенціалу необхідно віднести відносини на ринку посередників, якість договірних відносин, якість портфеля замовників та ринок конкурентів (рис. 9).

Рис. 9. Елементи складової виробничих відносин логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту

Розвиток цієї складової логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту дає змогу використовувати системний підхід як один з основних принципів логістики.

ВИСНОВКИ

Структура складових елементів потенціалу підприємства становить увесь спектр стратегічних можливостей підприємства та умов для їх реалізації, обумовлює необхідність високопрофесійного управління й керівництва всіма процесами і видами діяльності на підприємстві, що дозволяє:

- здійснювати раціональний вибір пріоритетів розвитку підприємства і досягати поставлених цілей;

- оцінювати рівень розвитку кожного елемента потенціалу і сфокусуватися на більш пріоритетних напрямках розвитку сфер діяльності;

- визначати послідовність управління підприємством загалом, інтегруючи його ресурсні, організаційні та інституційні можливості в цілях ефективного функціонування й розвитку, що доводить системоутворюючу роль логістичного потенціалу підприємств залізничного транспорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: [навч. посібник] / Краснокутська Н. С. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 351 с.
2. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навчально-метод. посібник для самост. вивчення дисц. / Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. – К. : КНЕУ, 2005. – 264 с.
3. Должанский И.З., Загорная Т.О., Удалых О.А., Герасименко И.Н., Рашупкина В.Н. Управление потенциалом предприятия. Учебное пособие. - Изд. 2-е перераб. и доп. – СПб Куприянов В.С., 2010. – 357с.
4. Андреева О.В. Управление инвестиционными процессами предприятий железнодорожного транспорта в условиях динамизации экономических циклов: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.04 / О. В. Андреева; Держ. экон.-технол. ун-т трансп. – К., 2013. – 20 с. – укр.
5. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.2 Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий цент «Академія». – 2001. – 484 с.
6. Круш П.В. Методологічні підходи до розкриття сутності категорії «потенціал підприємства» / П.В. Круш, М.О. Зеленьська // Теорії мікро-макроекономіки: зб. наук. праць. – 2009. – №2 – С. 12-18.

REFERENCES

1. Krasnokuts'ka N. S. Potentsial pidpryyemstva: formuvannya ta otsinka [Potential of enterprises: development and evaluation]. Kyiv, Tsentr navchal' noyi literatury, 2005, 351 p. [in Ukrainian].
2. Fedonin O. S., Ryepina I. M., Oleksyuk O. I. Potentsial pidpryyemstva: formuvannya ta otsinka [Potential of enterprises: development and evaluation]. Kyiv, KNEU, 2005, 264 p. [in Ukrainian].
3. Dolzhanskij I.Z., Zagornaja T.O., Udalyh O.A., Gerasimenko I.N., Rashupkina V.N. Upravlenie potencialom predpriyatija [Enterprises' potential management]. SPD Kuprijanov V.S., 2010, 357 p. [in Russian].
4. Andryeyeva O.V. Upravlinnya investytsiynymy protsesamy pidpryyemstv zaliznychnoho transportu v umovakh dynamizatsiyi ekonomichnykh tsykliv [Management of investment processes of railway undertakings in terms of dynamism of economic cycles]. Kyiv, DETUT, 2013, 20 p. [in Ukrainian].
5. Mochernyy S.V. Ekonomichna entsyklopediya: U tr'okh tomakh [Economic Encyclopedia: In three volumes]. Kyiv, vol. 2, Vydavnychyy tsentr "Akademiya", 2001, 484 p. [in Ukrainian].
6. Krush P.V., Zelens'ka M.O. Metodolohichni pidkhody do rozkryttya sutnosti katehoriyi "potentsial pidpryyemstva" [Methodological approaches to the disclosure of the category «potential of an enterprise»]. Teoriyi mikro-makroekonomiky, 2009, no. 2, pp. 12-18 [in Ukrainian].